

Aan
de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA 's-GRAVENHAGE

Datum	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Bijlage(n)
9 februari 2006		OI/IN/6003335	2

Onderwerp
Reactie van het Kabinet op het AWT-advies nr. 64 Innovatie zonder inventie en het IP-rapport Oppakken, Aanpakken & Doorpakken

Hierbij stuur ik u, mede namens de Minister en de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en de Minister en de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de kabinetsreactie op het AWT-advies nr. 64 Innovatie zonder inventie en het rapport Oppakken, Aanpakken & Doorpakken van het Innovatieplatform.

(w.g.) mr. L.J. Brinkhorst
Minister van Economische Zaken

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 20, Den Haag

Doorkiesnummer
(070) 379 7970

Telefax
(070) 379 6480

Hoofdkantoor
Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 20101
2500 EC 's-Gravenhage

Telefoon (070) 379 89 11
Telefax (070) 347 40 81
Email ezpost@minez.nl
Website www.minez.nl

Behandeld door
Kaaijk/ Klomp/ Hezemans

Verzoeken bij beantwoording van deze brief ons kenmerk te vermelden

Inleiding

In deze brief treft u de kabinetsreactie op:

- Het door de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid uitgebrachte advies nr. 64 “Innovatie zonder inventie”¹;
- Het door het Innovatieplatform uitgebrachte rapport “Oppakken, Aanpakken & Doorpakken”².

De Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid en het Innovatieplatform geven in hun publicaties aan dat er meer aandacht nodig is voor de benutting van kennis door het toepassende MKB. Het innovatie-instrumentarium van de rijksoverheid zou daartoe moeten worden bijgesteld. Vanwege de samenhang tussen de gedane aanbevelingen en de voorgestelde acties, reageert het Kabinet hierop in één reactie waarbij op beide afzonderlijk wordt ingegaan.

Het Kabinet vindt het uitbrengen van het advies en het rapport goed getimed, gezien de inspanningen die het thans verricht om het innovatie-instrumentarium van het Ministerie van Economische Zaken te vernieuwen ten behoeve van een verdere versterking van het innovatie- en concurrentievermogen van de Nederlandse economie. Hiermee wordt gestreefd naar meer flexibiliteit en maatwerk, minder en gemakkelijker toegankelijke regelingen, één centraal loket voor informatie en een reductie van de verkrijgingkosten en van de administratieve lasten rondom de instrumenten.

Met het basispakket wordt via de nieuwe kapitaalmarktregeling en via het pakket voor informatie en advies maatwerk geleverd waar vooral het MKB zijn voordeel mee kan doen. Twee prominente instrumenten voor informatie en advies zijn de kennisvouchers (toegang voor MKB’ers tot kennis van universiteiten, kennisinstellingen en grote bedrijven) en de ondernemerspleinen (één loket gedachte). In 2006 wordt het experiment van de kennisvouchers opgeschaald en worden 3000 vouchers beschikbaar gesteld. Andere voorbeelden zijn het verbreden van de WBSO naar procesinnovatie en de eerste twee Innovatie Prestatie Contracten (IPC’s) in het kader van een pilot die in 2006 zal uitmonden in een IPC-regeling.

Wat het Kabinet betreft hebben het advies en het rapport reeds een waardevolle bijdrage geleverd. Het Kabinet is de AWT en het Innovatieplatform erkentelijk voor de aanbevelingen en voorgestelde acties, en acht het van belang het momentum dat er nu is voor innovatie en de belangrijke rol die het MKB daarbij heeft, vast te houden.

¹Op 5 juli aangeboden aan de Minister van Economische Zaken.

² Op 10 november aangeboden aan de Staatssecretaris van Economische Zaken.

Reactie op AWT-advies nr. 64 “Innoveren zonder inventies”

Adviesaanvraag

Het Ministerie van Economische Zaken heeft de AWT om advies gevraagd over de manier waarop de kennisbenutting in het MKB ten behoeve van innovaties verbeterd kan worden en wat hierin de rol van de overheid zou kunnen zijn.

Het advies op hoofdlijnen

De AWT maakt onderscheid in MKB-bedrijven die zelf kennis ontwikkelen (koplopers) en de toepassers van kennis (ontwikkelaars en volgers). Kern van zijn advies is de stelling dat er in het innovatie-instrumentarium veel aandacht uitgaat naar kennisontwikkeling en dus naar de groep MKB-koplopers. De Raad stelt dat dat op zich een goede zaak is, maar dat er in het innovatie-instrumentarium veel minder aandacht is voor de groep bedrijven die alleen kennis toepast. De AWT vindt dat door een aantal specifieke knelpunten deze bedrijven hun innovatieve vermogen onvoldoende benutten: te weinig tijd, kennis, expertise, onvoldoende opleiding, en het vaak lokale karakter van de activiteiten. Gesteld wordt dat toepassers even belangrijk lijken te zijn voor innovatie en economische groei als de koplopers. Voor de ontwikkelaars en volgers zouden dan ook extra middelen beschikbaar moeten komen, en wel via instrumenten die beter moeten aansluiten bij de specifieke innovatiepraktijk van deze groepen bedrijven.

Kabinetsreactie op hoofdlijnen

De AWT vraagt terecht aandacht voor de groep MKB-bedrijven die zich meer richt op het toepassen van kennis dan op het zelf ontwikkelen ervan. Het Kabinet erkent het belang van deze groep bedrijven voor de economie. Zij vervult een belangrijke innovatierol bij het ‘valoriseren’ van elders ontwikkelde kennis. Het is van belang dat het innovatiebeleid en de innovatie-instrumenten van het Ministerie van Economische Zaken aansluiten op de werkwijze van deze bedrijven. Een goede aansluiting stelt het toepassende MKB beter in staat haar innovatiepotentieel te realiseren. De AWT stelt dat hiertoe het EZ-instrumentarium aangevuld moet worden. Het Kabinet heeft inmiddels stappen ondernomen om het innovatiebeleid en innovatie-instrumenten beter te laten aansluiten op het toepassende MKB, en is voornemens bij de vernieuwing van het instrumentarium de wenselijkheid van verdere aanpassingen te onderzoeken.

De inmiddels ondernomen stappen worden hieronder toegelicht. Ter onderbouwing van zijn advies schetst de Raad een beeld dat suggereert dat maar een gering deel van het instrumentarium hierop toegesneden is. Het Kabinet vindt het begrijpelijk dat bij de AWT dit beeld is ontstaan. Maar het vindt dat deze observatie niet geheel recht doet aan de werkelijke ondersteuning die het innovatie-instrumentarium biedt aan kennisuitwisseling,

en dus aan de manier waarop EZ innovaties van het toepassende MKB stimuleert. Het Kabinet geeft in deze reactie van welke aanpassingen zijn en worden gemaakt inzake het beleid ten aanzien van het toepassende MKB.

De AWT concludeert uit een interpretatie van de verdeling van het EZ-innovatiebudget, en door de presentatie van een benchmark over “innovatiecultuur” met een vijftal andere Europese landen³, dat er “sprake is van een scheefgroei in de aandacht van het beleid en de inzet van middelen”. Het Kabinet heeft begrepen dat de Raad bij die constatering vooral is uitgegaan van de SKO- en SKB-regeling voor kennisdiffusie, en dat zij vervolgens een vergelijking maakt met de WBSO. Deze eerstgenoemde regelingen beslaan inderdaad 2% van de EZ-begroting. Uitgaan van de SKO en SKB, welke beide in 2005 zijn uitgefaseerd, gaat voorbij aan de instrumenten die EZ daarnaast voor kennisoverdracht naar het MKB beschikbaar heeft.

Zo is het van belang zich te realiseren dat veel gelden in de WBSO niet naar pure kennisontwikkeling gaan. Ook in de WBSO zit een kennisoverdrachtelement inbegrepen: veel R&D bij bedrijven betreft kennisontwikkeling die nieuw is *voor het bedrijf*, maar feitelijk veelal is gericht op het benutten van bestaande kennis. Heel veel onderzoek dat via de WBSO wordt ondersteund, is daarom zeker niet nieuw voor de markt. Daarom kan gesteld worden dat ook de WBSO bijdraagt aan kennisoverdracht.

Daarnaast zijn er specifieke EZ-instrumenten voor kennisoverdracht, bijvoorbeeld: Syntens, brokerage events, en technology matchmaking. Syntens heeft als missie het aanzetten van het MKB tot succesvol innoveren en daardoor het innovatievermogen van ondernemend Nederland te versterken. Syntens realiseert haar missie door voorlichting, advies en ondersteuning op het gebied van innovatie te bieden aan het MKB. Als kennismakelaar brengt Syntens de vraag en het aanbod bij elkaar. Dit leidt tot maatwerkadvies voor een individuele ondernemer. Syntens vervult dus een maak-en-schakel rol tussen het MKB en de aanbieders van kennis (zoals kennisinstellingen).

Het Kabinet wijst er tevens op dat toepassingsgerichte kennisvragen de aandacht krijgen bij de omslag naar vraaggestuurde programma's die thans met TNO en de Grote Technologische Instituten (GTI's) wordt gemaakt (naar aanleiding van het advies van de commissie Wijffels). Ook bij de instrumenten die meer gericht zijn op het ontwikkelen van nieuwe kennis, zoals de IS-regeling, de Innovatieve Onderzoeksprogramma's (IOP's) en Technologische Topinstituten (TTI's), gaat het er tevens om dat de ontwikkelde kennis zijn toepassing vindt. Bij deze instrumenten, en bij innovatieprogramma's, krijgt dit

³ De opstellers van deze internationale vergelijking, Den Hertog en Segers, hebben destijds de data met de nodige voorzichtigheid gepresenteerd, omdat er geen goed vergelijkbare internationale gegevens voorhanden zijn (in: Den Hertog en Segers, *Service innovation policies: a comparative study*, 2003).

valorisatieaspect door het creëren van stevige netwerken van publieke en private partijen aandacht. En het MKB wordt met nadruk uitgenodigd deel te nemen aan de toekomstige innovatieprogramma's. Zij vormt een cruciale schakel in het bereiken van topprestaties. Zeker als het gaat om het omzetten van kennis in concrete producten en diensten. En tot dit MKB rekent het Kabinet ook de toepassende bedrijven.

Dit alles laat onverlet dat het Kabinet het met de AWT eens is dat de nadruk van het financiële instrumentarium ligt op het ontwikkelen van kennis. De oorsprong hiervoor ligt in de vraag naar de legitimatie van de rol van de overheid. Voor R&D-investeringen geldt namelijk dat de baten ervan niet alleen ten goede komen aan de onderneming, maar dat tevens andere bedrijven ervan profiteren (zogenoemde spillovers of externaliteiten). Om te voorkomen dat er minder in R&D wordt geïnvesteerd dan maatschappelijk is gewenst, worden bedrijven met subsidie voor deze spillovers 'gecompenseerd'.

Daarnaast zit er voor een bedrijf onzekerheid in de mate waarin R&D-investeringen zullen leiden tot hogere omzet en/of betere winstgevendheid. Deze 'afstand' tussen R&D en markttoepassingen is terug te zien in de vormgeving van het staatssteunkader. Vergeleken met kennisopbouw staat dit immers een lager subsidiepercentage toe voor de ondersteuning van toepassingen. Ondersteuning door de overheid van kennistoepassende bedrijven kan *eerder* een marktverstoring karakter krijgen dan ondersteuning van R&D. Een investeringsbijdrage van de overheid aan toegepaste innovatie zal in verhouding tot de totale kosten dan ook geringer zijn.

Het Kabinet is het met de AWT eens dat er, ondanks de hierboven geschetste beperkingen, een overheidsrol is bij het ondersteunen van kennistoepassende bedrijven. Het neemt het advies ter harte door het plegen van een extra inspanning bij de vernieuwing van het financiële innovatie-instrumentarium. In het basispakket is er volop aandacht voor het MKB. Dat geldt zowel voor de nieuw op te zetten kapitaalmarktregeling als voor de nieuwe instrumenten op het gebied van informatie en advies. Wat betreft het laatste gaat het vooral om innovatievouchers en Innovatie Prestatie Contracten (IPC's) waarvoor €60 mln. uit de FES-middelen beschikbaar is gekomen. Deze nieuwe instrumenten worden verderop in deze brief toegelicht.

Kabinetsreactie per aanbeveling

Het AWT-advies bevat 5 aanbevelingen waarop het Kabinet hieronder ingaat:

Aanbeveling 1: Verhoog het kennisniveau van bedrijven, door:

a) Kennismaking studenten en MKB

Het Kabinet onderschrijft het belang van een intensievere wisselwerking tussen studenten en bedrijven in het MKB. Het heeft met de reactie op het rapport Beroepswijs

Beroepsonderwijs aangegeven de aansluiting tussen bedrijfsleven en onderwijs te willen verbeteren. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor regionale netwerken van scholen en bedrijven. Het inzetten van studenten via een stagedesk kan hier goed bij passen. In dit kader zijn de activiteiten van het Colo (vereniging kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven) relevant. Recent heeft het Colo een website gelanceerd: www.kansopstage.nl. Via deze site wordt gericht informatie over stageplaatsen doorgegeven aan leerlingen die een stageplek zoeken. Ook via het partnership Leren Ondernemen van de Ministeries van EZ en OCW worden leerlingen en studenten gekoppeld aan ondernemers om stages te lopen. Verder draagt mobiliteitsbevordering tussen docenten en het MKB bij aan een goede wisselwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs. Door de Ministeries van EZ en OCW worden in het kader van het partnership Leren Ondernemen docenten gekoppeld aan ondernemers om tijdelijk stage te lopen. Dit vindt plaats via onder meer een aparte module op de website www.lerenondernemen.nl.

b) Stimuleer scholing werkenden

De aanbeveling dat scholing van werkenden door de overheid moet worden gestimuleerd, wordt door het Kabinet onderschreven. Ondernemers en werknemers zijn zelf primair verantwoordelijk, maar de *overheid heeft een stimulerende taak*, die is gericht op deelname aan onderwijs en scholing van die groepen die minder in staat zijn hun eigen ontwikkeling te sturen. Stimuleringsmaatregelen, waaronder financiële maatregelen, dienen hierop gericht te zijn.

De constatering van de Raad dat de lange tijdsspanne tussen afschaffen van eerdere regelingen en het daadwerkelijk optuigen van nieuw beleid (pas na de volgende kabinetsformatie) ongewenst is, wordt niet door het Kabinet onderschreven. Zo is er in het najaar van 2005 een regeling gestart die bedrijfstakken stimuleert en faciliteert bij een individuele leerrekening voor lager opgeleiden in hun sector. De experimenten die nu worden gestart, moeten inzicht gaan bieden of een *eigen leerbudget* ook voor laagopgeleiden een geschikt middel is om leren te stimuleren. Of daarnaast nog *nieuwe* financiële instrumenten nodig en mogelijk zijn om het individu te stimuleren zal afhangen van het evaluatieonderzoek. Een standpunt over de resultaten van dit onderzoek zal naar verwachting in het voorjaar van 2006 worden uitgebracht.

Gelijktijdig is echter ook sprake van een forse intensivering van het *huidige* beleid. Ter uitvoering van de voornemens aangekondigd in het Actieplan Leven Lang Leren is een half jaar geleden de projectdirectie Leren & Werken opgericht. Zoals in het plan van aanpak van deze directie is aangegeven zullen dit jaar en komend jaar extra duale trajecten, EVC-procedures ('Erkenning van elders Verworven Competenties') en een infrastructuur van regionale leerwerklokets moeten worden gerealiseerd. Inmiddels is door de projectdirectie met een groot aantal landelijke en regionale partners contact gelegd. Deze resulteren momenteel in het afsluiten van intentieverklaringen waarin deze partners zich verbinden concrete aantallen duale trajecten en EVC-procedures te

realiseren. Ook is er een aantal regio's dat een leerwerkloket wil inrichten. De overheid ondersteunt deze partners ook in financiële zin bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van regionale leerwerkloketten en duale trajecten.

c) Aanstelling hoger opgeleiden

Het Kabinet vindt het belangrijk dat MKB-bedrijven over hoger opgeleide medewerkers kunnen beschikken. In het nabije verleden boden de KIM-, en later de SKO-regeling, daar mogelijkheden toe. Zoals elders in deze kabinetsreactie staat aangegeven, komt het Kabinet in 2006 met een regeling voor innovatievouchers. Het Kabinet zal bekijken of het (tijdelijk) binnenhalen van hoger opgeleiden met het voucherinstrument gefaciliteerd kan worden.

Aanbeveling 2: Infrastructuur voor kennisdiffusie

a) Bouw voort op de bestaande infrastructuur voor kennisdiffusie en maak deze transparanter.

Het Kabinet deelt het belang dat de AWT hecht aan een overzichtelijke kennisdiffusie-infrastructuur. Er wordt in het kader van de vernieuwing gewerkt aan verbetering van de toegankelijkheid en de onderlinge doorverwijzing (zie ook de kabinetsreactie op het rapport Oppakken, Aanpakken & Doorpakken, actie 6). Zo is gestart met één gezamenlijk frontoffice in Den Haag van de EVD, Senter/Novem en Octrooicentrum Nederland (het GFO) waarbij zich Syntens zal aansluiten. Tevens zal vanaf begin 2006 de website www.bedrijvenloket.nl vernieuwd worden als hét digitale loket van de overheid voor Ondernemend Nederland. Daarnaast zal vanaf volgend jaar gewerkt worden aan het realiseren van Ondernemerspleinen in de regio waar de verschillende organisaties gezamenlijk een frontoffice vestigen.

b) Zorg voor structurele financiering van de kennisdiffusie-infrastructuur en waarborg aansluiting vanuit het bedrijfsleven

In de plannen voor de vernieuwing van het EZ-instrumentarium wordt met betrekking tot het basispakket aangegeven dat alle ondernemers goede toegang moeten hebben tot informatie en kapitaal. Daarom wordt daar een pakket voor informatie en advies gepresenteerd, dat bestaat uit de diensten van verschillende organisaties die de ondernemer van informatie en advies kunnen voorzien en uit een aantal instrumenten waarmee de ondernemer kennis kan inkopen bij andere organisaties.

De financiering van de organisaties SenterNovem, Syntens, Octrooicentrum Nederland, en de EVD, die met elkaar de kennisdiffusie-infrastructuur vormen, heeft een structureel karakter.

Betrokkenheid van het bedrijfsleven bij het formuleren van kennisvragen aan de kennisinfrastructuur is op diverse manieren bij de afzonderlijke organisaties gewaarborgd. Aanvullende instrumenten als innovatievouchers en IPC's hebben een nog meer vraaggestuurd karakter, doordat zij het mogelijk maken om kennis in te kopen bij de meest relevante, met name publieke, kennisinstelling en daarmee optimaal aansluiten bij de behoeftes, ook van toepassers. (Zie verder ook de kabinetsreactie op het IP-rapport, actie nr. 5.)

Aanbeveling 3: Inwinnen advies bij innovatie

De kern van het AWT-advies om het instrumentarium uit te breiden ter ondersteuning van het toepassende MKB, wordt opgevolgd bij de vernieuwing van het EZ-instrumentarium. Er gaat in het nieuwe instrumentarium veel aandacht naar het belang van het MKB. Het *basispakket* helpt ondernemers die op zoek zijn naar kapitaal, informatie en kennis. Om ondernemers te prikkelen gebruik te maken van de kennis die reeds beschikbaar is, is €60 miljoen extra voor vouchers en IPC's beschikbaar gesteld uit de FES-middelen.

Aanbeveling 4: Aansluiting hogescholen en TNO

a) Stimuleer hogescholen zich meer te richten op toepassers en spreek hen hierop aan.

Het Kabinet deelt de visie dat hogescholen zich moeten richten op toepassers. In het Vernieuwd Convenant Lectoren en Kenniskringen dat eind vorig jaar met de hogescholen is afgesloten, zijn hierover afspraken gemaakt. Hogescholen zullen ondermeer de toegankelijkheid voor het bedrijfsleven en met name voor het MKB vergroten. Daarnaast zal de versterking van externe oriëntatie ook tot uitdrukking moeten komen in het HRM-beleid van hogescholen. In de Nulmeting lectoren en kenniskringen die op het ogenblik in uitvoering is, worden deze doelstellingen in kwantitatieve indicatoren uitgewerkt. Aan de hand van de resultaten van de nulmeting worden begin dit jaar kwantitatieve doelen gesteld. Daarnaast zullen gegevens op brancheniveau openbaar worden gemaakt. De verwachting is dat deze vorm van benchmarking een sterke prikkel vormt voor hogescholen om op genoemde punten verbeteringen door te voeren.

Vanaf 2007 zullen de middelen voor lectoren en kenniskringen indalen in de lumpsum financiering van het HBO. Het voornemen is de verdeling van deze middelen voor een deel afhankelijk te laten zijn van door de hogescholen behaalde resultaten op het gebied van kenniscirculatie. Daarnaast zal het wetsvoorstel voor de nieuwe Wet op het Hoger Onderwijs voorstellen bevatten voor de vormgeving van een systematiek van kwaliteitszorg voor kenniscirculatie in het HBO. De betrokkenheid en tevredenheid van kennistoepassende bedrijven in de omgeving van de hogeschool zal hierbij een belangrijke rol krijgen. Het Kabinet is mét de AWT van mening dat bij de aanstelling van

lectoren die zich richten op het MKB, naast onderzoeks- en onderwijservaring, ook affiniteit met het MKB van groot belang is.

De overheid investeert door de bekostiging van hoger onderwijsinstellingen en studiefinanciering al in het opleidingsniveau van de Nederlandse beroepsbevolking. Het Kabinet zet tegen deze achtergrond vraagtekens bij het instrument van loonkostensubsidies voor hoger opgeleiden bij MKB-ondernemers. Het Kabinet acht het wel zijn verantwoordelijkheid dat het publieke onderwijsaanbod optimaal aansluit bij de behoefte van de arbeidsmarkt. Waar het gaat om de vraag vanuit het MKB zullen experimenten worden gestart met de introductie van de Associate Degree. De verwachting is dat met de verkorte HBO-trajecten beter wordt ingespeeld op de behoefte aan hoger opgeleiden in het MKB. Uiteraard erkent het Kabinet het belang van kennisuitwisseling tussen MKB-ondernemers en hogescholen. Instrumenten die wederzijdse personele uitwisseling tussen hogescholen en kennisinstellingen bevorderen, waarbij dus ook het kennisvermogen bij hogescholen wordt versterkt, hebben hier de voorkeur.

b) Geef TNO als opdracht mee zich meer op toepassers te richten en toets het strategisch plan hierop.

Het TNO project 'Kennisoverdracht MKB 2005' is inmiddels operationeel en wordt door Syntens, HBO-instellingen en brancheorganisaties gevuld met projecten. Dit programma heeft een omvang van maximaal €5 miljoen voor 2005. In 2005 start TNO ook het zogenoemde SBIR-programma (Small Business Innovation Research), waarin MKB bedrijven geselecteerde onderzoeksresultaten van TNO uitontwikkelen tot marktrijpe producten.

Aanbeveling 5: Toepassers bij overheidsaanbestedingen

De AWT roept de overheid op in haar aanbestedingsbeleid bijzondere aandacht te besteden aan toepassers binnen het MKB en onnodig beperkende eisen te vermijden. Concreet: het stellen van streefcijfers voor aankopen via MKB of de verplichting bij sommige overheidsopdrachten om het MKB mede in te schakelen.

Het Kabinet geeft aan dat de nieuwe Raamwet Overheidsaanbestedingen mogelijkheden zal bieden voor een meer kansrijke mededinging van het MKB naar overheidsaanbestedingen. Het Kabinet is geen voorstander van het verplicht gunnen van een minimumpercentage aan MKB (voor aanbestedingen die onder de Europese richtlijnen vallen kan dat ook niet), maar zal wel via de nieuwe Raamwet Overheidsaanbestedingen bevorderen dat er een coherent kader voor aanbestedingsregels komt met voldoende ruimte voor innovatie, proportionele eisen en transparante

procedures, die de toegang voor het MKB zullen vereenvoudigen. Tegelijk biedt het beleidsgericht aankopen mogelijkheden voor innovatie bij bedrijven. Het Kabinet zet hierbij in op het in de Verenigde Staten succesvolle SBIR-instrument. Dit is gericht op haalbaarheidsstudies en eventueel daaruit voortkomende ontwikkelopdrachten bij het MKB. SBIR betekent onder andere dat de overheid een deel van haar R&D budget rechtstreeks bij het MKB aanbesteed. EZ heeft hiervoor een pilot op het gebied van energiebesparing en elektromagnetische vermogenstechniek opgezet. Het Kabinet bereidt in 2006 nadere besluitvorming voor of en hoe SBIR kabinetsbreed ingevoerd kan worden, o.a. op basis van de kennis die wordt opgedaan met pilots die zijn opgezet door de verschillende departementen. Daarbij is het streven dat SBIR als methodiek een integraal onderdeel gaat vormen van onderzoeksprogramma's met overheidssteun.

De overheid als 'launching customer' kan ook voor het innovatieve MKB een stap voorwaarts betekenen. Vóór 1 mei 2006 zal het Kabinet een actieplan gereed hebben met concrete voorstellen over hoe de overheid haar rol van launching customer invult binnen het innovatiebeleid, waarbij bijzondere aandacht wordt gegeven aan het MKB (motie Dittrich c.s.). Launching customer begint met tijdig opstellen en breed bekendmaken van uitdagende specificaties aan de markt. Op die manier daagt de overheid marktspelers uit om met een innovatief aanbod te komen. Op het moment dat de overheid vervolgens tot aanbesteden overgaat, ziet het er naar uit dat de markt ook echt iets kan bieden; er zijn immers innovaties uitgelokt. Een belangrijke rol is weggelegd voor de Chief Procurement Officer (CPO), die naar verwachting medio 2006 aan de slag gaat. Innovatief aanbesteden vergt een professionaliseringsslag van het inkopen bij de overheid. Daartoe zijn al belangrijke stappen gezet met de instelling onlangs van PIANOo (Professioneel en Innovatief aanbesteden, Netwerk voor Overheidsopdrachtgevers).

Conform het advies van het AWT wordt ook bekeken of de afspraken met ASML navolging kunnen krijgen. Die afspraken behelzen onder meer een target voor het uitbesteden naar het MKB, het actief zoeken naar geschikte MKB'ers en het coachen van drie tot vijf startende ondernemingen tot internationaal gerichte bedrijven.

Reactie op IP-rapport “Oppakken, Aanpakken & Doorpakken”

Het rapport op hoofdlijnen

Het Innovatieplatform stelt vast dat de 650.000 MKB-ondernemingen een belangrijke bijdrage leveren aan welvaart en welzijn in Nederland. Om de drang om te vernieuwen bij deze bedrijven te versterken, stelt het platform een dertiental acties voor die aansluiten bij de manier van innoveren van het deel van het MKB dat zich met het toepassen van kennis bezighoudt. Dat zijn circa 200.000 bedrijven. Het idee is dat ondernemers eerst kansen voor innovatie creëren, daarna die kansen oppakken en uitwerken, en vervolgens het resultaat in de vorm van nieuwe producten, diensten of organisatievormen naar de markt brengen. In het rapport worden 13 concrete acties voorgesteld die aansluiten bij die fases, en die volgens het Innovatieplatform ondernemers in het MKB betere mogelijkheden bieden om te innoveren en te ondernemen. De rode draad in de acties is dat de kennisvragen van de MKB-ondernemers een veel prominentere rol moeten krijgen in het innovatiebeleid, dat deze vragen leidend worden in intensievere contacten en vormen van samenwerking tussen ondernemers en kennisinstellingen, en dat ondernemers geprikkeld worden hun kennisvragen beter naar voren brengen.

Kabinetsreactie op hoofdlijnen

Het Kabinet verwelkomt het rapport van het Innovatieplatform en onderschrijft het grote belang van een meer innovatief MKB voor de versterking van de structuur van de Nederlandse economie. De algemene lijn in het rapport om door middel van meer samenwerking bij kennisuitwisseling en innovatie tot duurzame vernieuwing van het MKB te komen, wordt door het Kabinet onderschreven. Het potentieel van het gebruiken van kennis om tot innovatie te komen, moet volledig benut worden. De dynamisering van het universitaire onderzoek, waar de commissie Chang zich momenteel over buigt, zal naar de overtuiging van het Kabinet bijdragen aan versterkte wisselwerking tussen publieke en private netwerken en daarmee bijdragen aan de benutting van (wetenschappelijke) kennis (voor meer toelichting wordt verwezen naar de kabinetsreactie op het AWT-advies 62 “De waarde van weten. De economische betekenis van universitair onderzoek”). Terecht vraagt het Innovatieplatform bij de betere kennisbenutting aandacht voor de grote groep toepassende MKB-bedrijven. Het Innovatieplatform heeft zijn advies verwoord in een dertiental concrete acties. Het is een ‘van denken naar doen-aanpak’: geen uitgebreide analyses maar acties die bedrijven, branches, kennisinstellingen, intermediaire organisaties en de overheden moeten oppakken. Het Kabinet zal hieronder op iedere actie zijn reactie geven.

Kabinetsreactie per aanbevolen actie

Actie 1: MKB-Lectoren voor en door de markt.

Het innovatieplatform stelt voor om met een gerichte impuls de marktorientatie van lectoren te versterken en meer lectoren met een specifieke opdracht voor het MKB te benoemen.

Het Kabinet is van mening dat lectoren een brede doelstelling hebben. Naast het versterken van de externe oriëntatie en kenniscirculatie richten zij zich op curriculumvernieuwing en professionalisering van docenten. Daarnaast zijn niet alle lectoren actief op de thema's die raakvlak hebben met het MKB. Een groot deel van de opleidingen in het HBO richten zich immers op andere sectoren zoals zorg en welzijn. Om de kennisuitwisseling met het MKB te versterken is vorig jaar in aanvulling op lectoren en kenniskringen gestart met de RAAK-regeling die specifiek gericht is op kennisuitwisseling tussen hogescholen en MKB.

Actie 2: Personele uitwisseling tussen HBO en MKB stimuleren

Het platform pleit voor het dynamiseren en verbinden van leren en werken door mobiliteitsbevordering tussen HBO-docenten en MKB. Dit is reeds voorgesteld in het platformadvies Beroepswijs Beroepsonderwijs en bij het uitvoeren van zogenoemde 2010-onderwijsverkenningen voor de sleutelgebieden.

Het Kabinet vindt dat mobiliteitsbevordering tussen HBO-docenten en het MKB bijdraagt aan een goede wisselwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs. Door de Ministeries van EZ en OCW worden in het kader van het partnership Leren Ondernemen docenten aan ondernemers gekoppeld om tijdelijk stage te lopen. Dit vindt onder meer plaats via een aparte module op de website www.lerenondernemen.nl.

Actie 3: Kennis in mensen benutten

Het innovatieplatform is voor het versterken van de vraaggerichte beantwoording van praktische kennisvragen van het MKB door het inzetten van studenten (regionale stagedesks, Innovatienet voorzien van stagefaciliteit) en netwerken van oud-ondernemers.

Het Kabinet heeft met de reactie op het rapport Beroepswijs Beroepsonderwijs aangegeven de aansluiting tussen bedrijfsleven en onderwijs te willen verbeteren. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor regionale netwerken van scholen en bedrijven. Het inzetten van studenten via stagedesk kan hier goed bij passen. In dit kader zijn de activiteiten van het Colo relevant. Recent heeft het Colo een website gelanceerd: www.kansopstage.nl. Via deze site wordt gerichte informatie over stageplaatsen doorgegeven aan leerlingen die een stageplek zoeken. Ook via het partnership Leren

Ondernemen van de Ministeries van EZ en OCW worden leerlingen en studenten gekoppeld aan ondernemers om stages te lopen.

Actie 4: Innovatiedating

Het Innovatieplatform moedigt branches aan om 200 innovatiedates of –clinics te organiseren. Deze kunnen bijvoorbeeld gaan over het gebruiken van kennis ‘die op de plank ligt’, de mogelijkheden van samenwerking tussen grotere en kleinere bedrijven en de mogelijkheden om mee te doen in Europese programma’s.

Het Kabinet onderschrijft het belang van innovatiedating, aangezien dit een belangrijk middel kan zijn om tot samenwerking te komen. Het is van mening dat de branches hierin hun eigen verantwoordelijkheid moeten nemen.

Actie 5: Meer Innovatievouchers

In lijn met het advies van het Innovatieplatform heeft de Minister van Economische Zaken in de brief over de Innovatievouchers aan de Tweede Kamer van 15 september 2005, een definitieve regeling in 2006 toegezegd. Er is een budget voor circa 3000 vouchers per jaar voor 2006 en 2007. Voor de periode daarna zal op basis van de ervaringen worden bezien welk budget verder noodzakelijk is. Aan de definitieve regeling wordt op dit moment nog gewerkt. De onder deze actie genoemde kenmerken van een laagdrempelig instrument voor het MKB zijn belangrijke elementen die worden meegenomen bij de vormgeving van de definitieve regeling.

Actie 6: Uitbouwen Innovatienet

In het kader van de Herijking Financieel Instrumentarium van het Ministerie van Economische Zaken wordt binnen het daarin te onderscheiden Basispakket aandacht besteed aan de versterking van de synergie tussen de EZ-uitvoeringsorganisaties, te weten SenterNovem, EVD, Octrooicentrum Nederland en Syntens. Zo wordt er onder andere gewerkt aan de totstandkoming van een gemeenschappelijk frontoffice van deze organisaties, waar ondernemers met vragen terecht kunnen (telefonisch of per e-mail). Op internet zal het frontoffice geen eigen webportal krijgen, maar het zal worden ondergebracht bij Bedrijvenloket+. De komende periode wordt uitgewerkt hoe deze aansluiting het beste kan worden vormgegeven, waarbij de positionering van Innovatienet zal worden meegenomen. Uiteindelijk is het de bedoeling dat ondernemers via Bedrijvenloket+ op al hun vragen over innovatie en internationaal ondernemerschap op eenduidige wijze antwoord krijgen.

Actie 7: Meer Innovatie Prestatie Contracten (IPC's)

Op 10 november 2005 zijn de eerste twee IPC-pilots met de brancheverenigingen FOCWA (Carrosseriebouw) en NRK (Rubber en Kunststof) van start gegaan. In totaal participeren 68 MKB-bedrijven in deze twee IPC's. Een IPC is een nieuwe werkwijze om in betere afstemming tussen EZ, bedrijven en penvoerder, bedrijven te stimuleren en beter te faciliteren in het komen tot innovatie.

IPC's zijn net als innovatievouchers bij uitstek vraaggestuurd. Met het IPC-instrument komt het Kabinet tegemoet aan de vraag vanuit het MKB naar meer vraaggestuurde instrumenten waarmee MKB-bedrijven kunnen innoveren. Ondernemers bepalen zelf aan welke kennis zij behoefte hebben en welk deel zij collectief dan wel individueel willen besteden. Binnenkort zullen aanvullende pilots worden gestart om de ervaringen te verbreden. Nadat zodoende meerdere pilots IPC's zullen zijn gestart, zal in het voorjaar van 2006 een definitieve IPC-regeling worden vormgegeven, zodat dit instrument openstaat voor alle bedrijven. Met deze aanpak probeert EZ maatwerk te leveren bij het oplossen van innovatievraagstukken.

Actie 8: Uitbreiden Raak-aanpak

Het innovatieplatform stelt voor om de RAAK-aanpak (kenniscirculatie door regionale samenwerking tussen HBO, MBO, VMBO en het MKB) uit te breiden.

Het Kabinet vindt RAAK een succes: inmiddels nemen 300 bedrijven, 45 lectoraten van hogescholen en 65 netwerken van bedrijven en instellingen deel aan kennisuitwisselingstrajecten in het kader van RAAK. In de prestatieagenda die dit jaar met de HBO-raad is afgesloten, is bepaald dat RAAK voor het HBO in ieder geval tot en met 2008 zal doorlopen. Voor de BVE-sector geldt dat de middelen voor RAAK vanaf 2006 onderdeel zullen uitmaken van een lumpsum in de vorm van een innovatiebox. Instellingen hebben de ruimte om deze middelen binnen de kaders van een tussen overheid, sociale partners en het Platform Beroepsonderwijs afgesloten innovatieagenda in te zetten voor de kennisuitwisseling en samenwerking met het MKB.

Actie 9: Praktisch verbeteren toegang tot kennis

Het Innovatieplatform stelt voor om de toegang van het MKB tot kennis te verbeteren. Voor de universitaire kennis zou dat door middel van innovationlabs en 'kennisventers' kunnen, daarnaast kunnen regionale initiatieven -zoals de MKB servicedesks- verbreed worden.

Het Kabinet merkt op dat de drie technische universiteiten reeds samenwerken op het brede gebied van kennisvalorisatie en bevordering van ondernemerschap, ondermeer in het zogenoemde 3TU Innovation Lab. Doel hiervan is om de valorisatieactiviteiten van de

drie Innovation Labs van elk van de TU's te versterken door de uitwisseling van best practices, zoals de vergroting van de zichtbaarheid en toegankelijkheid voor (startende) ondernemers. In dit kader is het 3TU Innovation Lab gestart met een beleidsexperiment voor de bevordering van het ontstaan en de doorgroei van technostarters, waaraan het Ministerie van Economische Zaken bijdraagt.

Daarnaast start het 3TU Innovation Lab ook twee andere experimenten op, die zijn gericht op de intensivering van de samenwerking met en kennisoverdracht aan het MKB en het grote bedrijfsleven. De activiteiten voor het MKB zijn onder meer:

- Intensiveringsprogramma's in samenwerking met Syntens en andere kennisinstellingen;
- Het realiseren en uitdragen van één kennisloket;
- Het vormgeven van uniforme (contract)relaties met bedrijven (incl. MKB).

Bij het uniformeren van de contacten met het bedrijfsleven moet gedacht worden aan de introductie van gestandaardiseerde contracten/overeenkomsten voor onder andere octrooien en facility sharing.

Actie 10: Verbeteren gebruik financieringsmogelijkheden voor Innovatie

Het Innovatieplatform wijst er terecht op dat er beperkingen zijn voor de financiering van het MKB en dat er daarnaast beter gebruik gemaakt zou kunnen worden van de mogelijkheden die er zijn.

Het Kabinet heeft daarom bij de vernieuwing van het instrumentarium van EZ besloten een kapitaalmarktpakket te realiseren, dat met name op het MKB is gericht. Dit maakt deel uit van het basispakket. De in verband met innovatie belangrijkste onderdelen daarvan zijn:

- De nieuwe TechnoPartner Seed faciliteit, waarvan op 9 november 2005 de eerste ronde overeenkomsten met technostartersfondsen is afgesloten. Vanwege het grote aantal kwalitatief goede voorstellen is het budget voor 2005 verhoogd van ruim €11 mln. naar ruim €20 mln.;
- De begin 2006 startende Groeifaciliteit, waarmee de overheid garanties zal verlenen voor risicokapitaal voor MKB bedrijven. Hiervoor komt een bedrag beschikbaar van €170 mln. per jaar. Gezien het 50% garantiepercentage correspondeert dit met €340 mln. aan extra financiering;
- De Borgstellingsregeling voor het MKB, waar de overheid tot een bedrag van €452 mln. per jaar garanties kan verlenen op kredieten aan MKB-bedrijven die onvoldoende zekerheden kunnen bieden aan banken. Daarbinnen is er een aparte starterfaciliteit voor borgstellingen tot €100.000,- waarvan het garantiepercentage eind 2004 op 80% is gebracht. Dit leidde tot een ombuiging van de neerwaartse trend in aantallen starterskredieten. Daarnaast is er eveneens een aparte faciliteit voor

- innovatieve bedrijven. Dankzij dit jaar gestarte extra voorlichtings- en ondersteuningsactiviteiten is het gebruik van deze faciliteit in 2005 fors toegenomen;
- Buiten dit pakket is ook de Durfkapitaalregeling (voorheen Tante Agaath) van belang voor de financiering van MKB-bedrijven;
 - Daarnaast zal er een apart budget komen voor 'uitdaggers'. Het Kabinet richt zich daarbij op ondernemers die problemen hebben met de financiering van innovatieve projecten. De uitdagersfaciliteit wordt een bottom-up kredietfaciliteit voor het MKB voor het verstrekken van risicodragende projectfinanciering, waarbij het financiële risico voor een ondernemer van een innovatie wordt verminderd. De uitdagersfaciliteit onderscheidt zich daarmee van het kapitaalmarktpakket en daarin de BBMKB. Banken willen namelijk niet in een zo vroeg en risicovol stadium financieren. In de praktijk van het innovatieve borgstellingkrediet zien we dat dit ondernemingskrediet veelal wordt ingezet als de ontwikkeling al ver is afgerond en mede dient ter dekking van de aanloopverliezen van de commercialisatie. Daarmee vullen uitdagersfaciliteit en BBMKB elkaar in de tijd goed aan.

Met dit pakket zijn de mogelijkheden voor MKB-financiering naar de mening van het Kabinet op een goed en internationaal zeer concurrerend niveau gekomen.

Actie 11: Vraaggestuurd en vraaggeprogrammeerd innovatiebeleid

Het Innovatieplatform roept op tot het uitbreiden van vraaggestuurd innovatiebeleid.

Daarnaast roept zij op tot het doorvoeren van inhoudelijke vraagprogrammering bij TNO en GTI's.

Het Kabinet heeft met de Herijking van het Financieel Instrumentarium (HFI) van het Ministerie van Economische Zaken een belangrijke stap gezet naar het vraaggestuurd inrichten van haar innovatie-instrumentarium. De filosofie achter de vernieuwing is om het veld aan te sporen ambities kenbaar te maken, en vervolgens te bezien hoe deze ambities gefaciliteerd kunnen worden. Hiermee wordt afgestapt van het pure denken in regelingen (wat is mogelijk?) en komt het accent meer te liggen op ambities (wat is er nodig?). Het Ministerie van Economische Zaken heeft vervolgens een 'gereedschapskist' met instrumenten beschikbaar om kansrijke initiatieven zo passend mogelijk te faciliteren.

Subsidieregelingen blijven hierbij uiteraard een rol spelen. Goede voorbeelden van nieuwe regelingen die zeer zichtbaar zijn voor het MKB en die elders in deze brief genoemd worden, zijn de vouchers en de IPC's.

Vraagprogrammering bij TNO en GTI's

Het Kabinet heeft in november 2005 de voortgangsrapportage Implementatie Brugfunctie TNO en GTI's naar de TK gestuurd. In de voortgangsrapportage is het proces van vraagprogrammering en financiering voor onderzoeksprogramma's van TNO en de GTI's uitgewerkt. Het proces van vraagprogrammering vindt in interactie met vragers en financiers plaats. De vraagprogrammering wordt gekoppeld aan strategische thema's. Strategische thema's zijn sturend voor de onderzoeksprogramma's. Per thema is een regievoerder (één van de departementen) verantwoordelijk voor de regie van het proces van vraagprogrammering. Innovatie in het MKB en kennisdisseminatie zijn belangrijke doelen in de regievoering over de thema's.

Het proces van vraagprogrammering wordt ingevoerd voor het budget dat de overheid beschikbaar heeft voor het (middel)lange termijn onderzoek bij TNO en GTI's. Om de effectiviteit van onderzoeksprogramma's verder te vergroten worden – waar nodig en effectief – bestaande of in ontwikkeling zijnde financierings- en beloningsmechanismen (cofinanciering, SBIR, of kennisvouchers) gebruikt. Hiervoor is geen blauwdruk ontwikkeld, omdat dit afhankelijk is van de kennisvraag en de fase van ontwikkeling van onderzoek.

Met de afronding van het ontwerp voor het proces van vraagprogrammering rondt het Kabinet de eerste stap van implementatie van het Kabinetsstandpunt Brugfunctie TNO en GTI's af. In 2005 en 2006 vindt de implementatie plaats en wordt ervaring opgedaan met het voorgestelde proces van vraagprogrammering. Deze ervaringen worden gebruikt voor verdere aanscherping van het ontwerp. In 2010 moet voor het gehele overheidsbudget voor TNO en GTI's het proces van vraagprogrammering ingevoerd zijn.

Actie 12: Extra publieke en private middelen voor stimuleren kennistoepassing

Het Innovatieplatform vindt dat er extra publieke en private investeringen kunnen worden gedaan voor het stimuleren van kennisgebruik. Concreet: een impuls van €150 mln. (2006 t/m 2008) door de overheid in IPC's en kennisvouchers. Branches en bedrijven kunnen vervolgens bij de IPC's evenredig mee-investeren.

Om ondernemers te prikkelen gebruik te maken van de kennis die reeds beschikbaar is, heeft het Kabinet voor 2006 en 2007 €60 miljoen beschikbaar gesteld voor vouchers en IPC's (Innovatie Prestatie Contracten). In november 2005 zijn de eerste twee pilots IPC's gestart. In het voorjaar van 2006 zal een definitieve IPC-regeling worden vormgegeven.

Actie 13: Versterking ondernemingsklimaat

Het Innovatieplatform roept op tot het drastisch terugbrengen van het aantal regels waaraan MKB-bedrijven moeten voldoen. Daarnaast vindt het platform dat ondernemen fiscaal aantrekkelijker moet worden gemaakt, en dat de overheid zelf veel kan doen om innovatie in het MKB te stimuleren.

Het Kabinet is bezig met een uitgebreid pakket aan maatregelen om de regeldruk aan te pakken. Tegen het eind van deze kabinetsperiode moeten de administratieve lasten voor het bedrijfsleven met 25% zijn gereduceerd en inmiddels is dit percentage ingevuld met een concreet pakket aan maatregelen. Ook zal het Kabinet in de komende anderhalf jaar alle bestaande vergunningen op nut, noodzaak en efficiëntie doorlichten met als doel een flinke reductie aan te brengen in de bestaande 900 vergunningstelsels. Voorts wordt ingezet op continuering en structurering van de aanpak van strijdige regels en wordt gewerkt aan de intensivering van de toetsing van nieuwe regelgeving op nalevingkosten voor het bedrijfsleven.

Er worden door het Kabinet tevens maatregelen genomen die het voor ondernemers eenvoudiger moet maken om medewerkers te kunnen ontslaan. De gedachte hierbij is dat juist door ontslag te vergemakkelijken, bedrijven mensen eerder aan zullen nemen. De zorg 'niet meer van mensen af te kunnen komen' kan daarmee immers in belangrijke mate worden verminderd. Het Kabinet denkt hierbij concreet aan het met de komst van de nieuwe Werkloosheidswet (per 1 oktober 2006) verdwijnen van de zogenoemde pro forma procedures. Dit zal er toe leiden dat de werknemer recht heeft op een uitkering, ook als hij bij de rechter geen bezwaar maakt tegen zijn (dreigend) ontslag. Een andere verandering is het bij ontslag meer rekening houden met de leeftijdsopbouw. Last in, first out, wordt hierbij vervangen door het 'afspiegelingsbeginsel'. Dit houdt in dat werknemers in groepen naar leeftijd worden ingedeeld. De laatst binnengekomenen per groep komen dan voor ontslag in aanmerking. Verder wacht het Kabinet het SER-advies dit onderwerp af. Na verwachting komt dit voorjaar 2006.

Tot slot

In het bovenstaande heeft het Kabinet zijn reactie gegeven op het advies van de AWT en het rapport van het Innovatieplatform. Het Kabinet ziet in de AWT- en IP-publicaties een aansporing om het ingezette beleid verder door te voeren. Het Kabinet is de AWT en het Innovatieplatform dan ook erkentelijk voor de aanbevelingen en voorgestelde acties. Het is van mening dat deze een waardevolle inspiratie vormen voor aanpassingen aan het innovatie-instrumentarium en daardoor een bijdrage leveren aan het versterken van de concurrentiekracht van de Nederlandse economie.